

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูซาง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาเชิงเชิง เจตคติต่องานสาธารณสุขมูลฐาน และระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูซาง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5.1.1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูซาง จังหวัดกาฬสินธุ์

5.1.2 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานสาธารณสุข เจตคติต่องานสาธารณสุขมูลฐาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูซาง จังหวัดกาฬสินธุ์

5.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูซาง จังหวัดกาฬสินธุ์

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 1,691 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ได้จากการคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ โดยการสุ่มอย่างง่าย

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบและแบบสอบถาม ซึ่งปรับปรุงและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ การสาธารณสุข

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือ และนัดหมาย กลุ่มตัวอย่างตามวัน เวลา สถานที่โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลเป็นผู้ช่วยในการนัดหมาย เพื่อทำการแจกแบบสอบถาม

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ รวบรวมข้อมูล และจัดหมวดหมู่แบบสอบถาม เสร็จแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง แบบกำหนดตัวแปรเข้าสมการทั้งหมด

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.3.1 ข้อมูลทั่วไปของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 75.75 ช่วงอายุ 20-30 ปี ร้อยละ 73.50 สถานภาพสมรส ร้อยละ 73.50 การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ร้อยละ 74.25 อาชีพรับราชการ/ค้าขาย/รับจ้าง หรืออาชีพอื่นๆ ร้อยละ 74.50 รายได้ 40,001-60,000 บาทต่อปี ร้อยละ 31.25 ระยะเวลา ในการปฏิบัติงาน 11-15 ปี ร้อยละ 45.00 สถานที่ตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ส่วนใหญ่ อยู่ที่บ้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 73.00 ได้รับการนิเทศงานจำนวน 11-15 ครั้งต่อปี ร้อยละ 59 ได้รับสิ่งสนับสนุนและงบประมาณอย่างเพียงพอ ร้อยละ 77.25

5.3.2 ความรู้เกี่ยวกับงานสาธารณสุขมูลฐาน เจตคติต่องานสาธารณสุขมูลฐาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1) ความรู้เกี่ยวกับงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ในระดับต่ำ โดยพบว่ามีความรู้มากที่สุด คือ ส้วมควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งน้ำ รongลงมาคือ การปฐมพยาบาลผู้ถูกงูกัด และการออกกำลังกายมีส่วนช่วยสร้างให้ร่างกาย แข็งแรงและสภาพจิตใจดีขึ้น ตามลำดับ

ส่วนที่ไม่มีความรู้มากที่สุดคือ การเก็บอาหารที่ปรุงแล้วครอบฝาซีไว้ หรือเก็บ ในตู้อาหารช่วยป้องกันโรคอุจจาระร่วง รongลงมาคือ เด็กควรได้รับอาหารเสริมนอกเหนือจาก นมแม่ เมื่ออายุครบ 1 เดือน และหญิงมีครรภ์ควรฝากครรภ์ทันทีที่ทราบที่ตั้งครรภ์ ตาม ลำดับ

2) เจตคติต่องานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก โดยเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ยินดีที่มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพให้แก่เพื่อนบ้าน รองลงมาคือ ในการเฝ้าระวังซึ่งนำหน้าเด็กเป็นงานของรัฐ อาสาสมัครสาธารณสุขไม่จำเป็นต้องช่วยเหลือ ตามลำดับ

3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก โดยเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยให้การสนับสนุน การดำเนินงานในศูนย์สาธารณสุขชุมชนหมู่บ้านอย่างเต็มที่ รองลงมาคือ การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำให้ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี และการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำให้ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี ตามลำดับ

4) การปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับสูง โดยกิจกรรมที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านปฏิบัติเป็นประจำ คือ การซึ้นน้ำหน้าเด็กแรกเกิด 0-5 ปี ทุกคนในหมู่บ้านและเทียบเกณฑ์ประเมินภาวะโภชนาการทุก 3 เดือน ร้อยละ 85.25 ปฏิบัตินานๆ ครั้ง คือ การจัดหา และจำหน่ายยาสามัญประจำหมู่บ้านในศูนย์สาธารณสุขชุมชน ร้อยละ 80.50 และไม่เคยปฏิบัติ คือ แนะนำ และติดตามเด็กในหมู่บ้านให้มารับวัคซีนตามกำหนด ร้อยละ 80.75

5.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

เพศ สถานภาพ และรายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .236 มีผลต่อตัวแปร ทั้ง 12 ตัว อธิบายการผันแปรในการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ร้อยละ 5.60

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

5.4.1 ความรู้เกี่ยวกับงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยฝ่ายพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม (2524 : 44) ได้ศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงของงานสาธารณสุขมูลฐานในระดับตำบล และหมู่บ้าน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การที่ประชาชนในชุมชนจะมีความเชื่อถือไว้วางใจอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มากน้อยแค่ไหนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการในการให้ความรู้ที่ถูกต้องหลักวิชาการในงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นอกจากนั้นผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้นก็ยังคงอาศัยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีความรู้ในงานสาธารณสุขมูลฐานเป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน

ผลการวิจัยครั้งนี้ขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงอาจเป็นเหตุผลสำคัญหนึ่งที่ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในงานสาธารณสุขมูลฐานอยู่ในระดับต่ำ

5.4.2 เจตคติในงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของปนิชดา ต่วนชื่น (2541 : 94) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเขตชนบท จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า เจตคติในการปฏิบัติงานสาธารณสุขของอาสาสมัครสาธารณสุขที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชัย อรรถธรรม (2525 : 129-132) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ ที่มีต่องานสาธารณสุขมูลฐาน พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทรวงสาธารณสุขแนะนำ

ผลการวิจัยเจตคติในงานสาธารณสุข และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ครั้งนี้ขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยจากผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มี

การปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง นั้นหมายความว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลโดยทั่วไป จึงมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูง และส่งผลให้มีเจตคติที่ดีในงานที่ปฏิบัติงานตามไปด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอริเบอร์และคณะ (Herzberg and others, 1959 : 113-115 ; อ้างถึงในไพลิน ผ่องใส, 2531 : 216) ที่ให้ความคิดเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงาน ว่าคนที่จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีปัจจัยเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพอใจที่จะทำงาน เรียกว่าปัจจัยจูงใจมี 5 ประการคือ ความสำเร็จในงานที่ทำ การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

5.4.3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกองฝึกอบรม กระทรวงสาธารณสุข (2524 : 14-18) ศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านใน 20 จังหวัด พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านนั้นแตกต่างไปจากงานอื่นๆ โดยทั่วไปเพราะเป็นงานที่ไม่มีค่าตอบแทน มีเพียงสิทธิในการรักษาพยาบาลไม่เสียค่าใช้จ่าย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีความภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ แรงจูงใจที่สำคัญ คือ การได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือชาวบ้านและได้รับความเชื่อถือจากเพื่อนบ้าน

5.4.4 การปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า อยู่ในระดับสูง และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่เป็นประจำคือ การชั่งน้ำหนักเด็กแรกเกิด 0-5 ปี ทุกคนในหมู่บ้าน และเทียบเกณฑ์ประเมินภาวะโภชนาการทุก 3 เดือน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน (2535 ข : 42) ที่ได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานชุมชน ไว้พอสังเขปดังนี้

1) การส่งเสริมโภชนาการ ชั่งน้ำหนักเด็กและร่วมแก้ปัญหาเด็กขาดสารอาหารขาดพลังงานขาดไอโอดีน และมุ่งสร้างให้ทารกที่เกิดใหม่ ตลอดจนเด็กก่อนวันเรียนมีพัฒนาการทั้งร่างกาย และสมองเป็นไปตามวันที่เหมาะสม

2) การถ่ายทอดความรู้ตามกิจกรรมบริหารและปัญหาของชุมชน ถ่ายทอดรายบุคคล รายกลุ่ม รวมทั้งจัดทำศูนย์ข้อมูลข่าวสารของหมู่บ้าน ให้ความรู้ด้านสาธารณสุขได้เพื่อให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาสาธารณสุขได้

3) การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการจัดหาน้ำสะอาด จัดให้มีน้ำสะอาดอย่างเพียงพอสำหรับการอุปโภคและบริโภค ตลอดจนมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลได้อย่างถูกต้อง เพื่อตัดวงจรของโรคพยาธิ และมีให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์พาหะของโรค

4) การควบคุมและป้องกันโรคในหมู่บ้านทั้งในแง่ส่วนบุคคลและส่วนรวม เช่น การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเพื่อควบคุมไข้เลือดออก สืบสวนสุนัขและช่วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขฉีดวัคซีน และกำจัดสุนัขเถื่อน เก็บอุจจาระส่งตรวจหาไข่พยาธิเก็บตัวอย่างส่งตรวจหาเชื้อมาลาเรีย เก็บเสมหะส่งตรวจหาเชื้อวัณโรค

5) การให้วัคซีนป้องกันโรคติดต่อ ติดตามให้มาราดำเนินการไปรับวัคซีนตามกำหนดเพื่อป้องกันโรคระบาดร้ายแรง ได้แก่ คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ วัณโรค หัด และไข้สมองอักเสบ

6) การรักษาพยาบาลอย่างง่าย ๆ โรคที่พบบ่อยในท้องถิ่น รักษาพยาบาลเบื้องต้นตามอาการและให้การปฐมพยาบาลก่อนการส่งต่อ

7) การจัดหายาที่จำเป็นไว้ในหมู่บ้าน จัดหาและจำหน่ายยาสามัญประจำบ้าน จัดกลุ่มฟื้นฟูและพัฒนาการใช้สมุนไพรในท้องถิ่น อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านนำมาพัฒนาหาสู่ทางฟื้นฟูของดั้งเดิม

8) การอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว ติดตามหญิงมีครรภ์ ให้ฝากครรภ์และตรวจครรภ์ตามกำหนด ติดตามเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ตรวจสอบสุขภาพเด็กตามกำหนด ให้บริการจ่ายยาเม็ดคุมกำเนิดรายเก่า และจ่ายถุงยางอนามัย

9) การส่งเสริมให้ชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถดูแลผู้พิการที่เกิดจากระบบประสาท อาทิ โรคลมชัก จัดระบบครอบครัว สังคม ชุมชน ในการป้องกันการเข้ายาเสพติด จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและจัดกิจกรรมออกกำลังภายในชุมชนนั้น ๆ

10) การทันตสาธารณสุข ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาสุขภาพในช่องปากและแปรงฟันให้ถูกวิธี โดยการจัดนิทรรศการ การสาธิตการแปรงฟัน จำหน่ายแปรงสีฟัน ยาสีฟัน

11) การป้องกันและแก้ไขมลภาวะ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษเป็นภัย ตรวจสอบคุณภาพแหล่งน้ำในหมู่บ้าน เต็มคลอรีนในแหล่งน้ำที่มีปัญหาด้านแบคทีเรีย ดูแลความสะอาดบ้านเรือน พืชผักและช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้สารเคมีเป็นวัตุถุติบ

12) การคุ้มครองผู้บริโภค จัดตั้งกลุ่มผู้บริโภค เพื่อป้องกันและช่วยกันแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริโภค รวมทั้งการจัดหาผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องและปลอดภัยมาทดแทนผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อประชาชนในหมู่บ้าน

13) การป้องกันและควบคุมอุบัติเหตุ อุบัติภัย และโรคไม่ติดต่อโดยเฉพาะ อุบัติเหตุทางการจราจร และอุบัติเหตุในครอบครัวที่อาจเกิดกับเด็กหรือผู้สูงอายุ วัดความดันโลหิต ตรวจน้ำตาลปัสสาวะ จัดตั้งศูนย์ชุมชนบำบัดและฟื้นฟูสมรรถนะผู้พิการ

14) การป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ในชุมชน เสริมสร้างความรู้แก่ชุมชนและประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคเอดส์ ปลุกกระดมความคิดและร่วมกันกระตุ้นจิตสำนึกให้ช่วยกันดูแล ป้องกันการเสี่ยงต่อโรค ตลอดจนโน้มน้าวสร้างทัศนคติประชาชนให้มีความเข้าใจและเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งขึ้น

แต่ขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีแรงจูงใจและเจตคติต่องานสาธารณสุขมูลฐาน อยู่ในระดับมาก จึงส่งผลมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำให้ผลการปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุขมูลฐานมีประสิทธิภาพ จะเห็นว่าผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลและทราบว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะมีสูงมากยิ่งขึ้นหากผู้ปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานมีแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิรา มังคละศิริ และคณะ (2529 : 47-49) ที่ได้ศึกษาถึงการประเมินผลการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานในเขตเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยได้ทำการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานในเขตเมืองนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่ามีการดำเนินกิจกรรมของงานสาธารณสุขแทบทุกด้าน การปฏิบัติขึ้นอยู่กับกำลัง และหน้าที่และความสนใจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่องาน การจะปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านอื่น ๆ เวลา รายได้ อาชีพ เจตคติที่ดี สุขนิสัย และการเอาใจใส่ของแต่ละบุคคล

5.4.5 เพศ สถานภาพ และรายได้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทร ทองคง (2527 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ ทรัพย์ไพบูลย์กิจ (2531 : 59-60) ที่ได้ศึกษาวิจัยปัจจัยด้านบุคคลและความพึงพอใจต่อสิ่งแวดล้อมของงานที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข

โครงการสาธารณสุขมูลฐานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า เพศ และสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของถาวร แพทย์รักษ์ และคณะ (2530 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีกิจกรรมร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐานของจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ เจตคติ สถานภาพทางสังคมและสถานภาพทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐาน

ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบข้อสรุปที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและงานสาธารณสุขมูลฐาน ได้ดังนี้

- 1) ประสพการณ์ของผู้ที่เคยปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สำหรับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดควรใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรืออาจจะคัดเลือกจากผู้ที่สนใจและเคยอาสาให้ความช่วยเหลืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในชุมชนตนเองโดยมิได้รับการร้องขอ จะทำให้ได้ผู้มาทำหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เป็นอาสาสมัครอย่างแท้จริง
- 2) ควรส่งเสริมสนับสนุนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาสั้น จะทำให้เกิดทักษะ ความชำนาญ ได้รับการยอมรับเชื่อถือ การปฏิบัติหน้าที่
- 3) การปลุกจิตสำนึก เป็นหน้าที่หลักของกระทรวงสาธารณสุขที่จะต้องกระตุ้นให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกคนสำนึกในหน้าที่ของตนเองว่า สำคัญต่อชุมชน มีประโยชน์อย่างยิ่งกับชุมชน
- 4) การสร้างความพึงพอใจ โดยการยกย่อง ให้เกียรติ ให้รางวัลตอบแทนในความเสียสละของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงกัน จะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงาน
- 5) การสนับสนุนข่าวสาร หรือสื่อประกอบการปฏิบัติงานให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอย่างพอเพียงและทันสมัย เป็นการสร้างความมั่นใจในงานที่ปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

6) การช่วยเหลืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และครอบครัวของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้ได้รับสวัสดิการ หรือบริการพิเศษจากกระทรวงสาธารณสุข เช่น การยกเว้นค่าบริการบางอย่างในการรักษาพยาบาล เป็นต้น เพื่อเป็นการตอบแทนความเสียสละของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

7) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างราชการกับชุมชน จะทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านคล่องตัวขึ้น

5.1.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีเพียง 3 ปัจจัยและทั้ง 12 ปัจจัย ร่วมกันทำนายในสมการถดถอยได้น้อยมาก ดังนั้นจึงควรศึกษาดังนี้

1) ปัจจัยอื่นนอกเหนือจาก 9 ปัจจัยที่ศึกษาแล้วไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2) ควรศึกษาเพื่อวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชิงเปรียบเทียบระหว่างแต่ละพื้นที่

3) ควรศึกษาเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจในงานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานทุกด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขอย่างตรงเป้าหมาย

4) ควรศึกษาเกี่ยวกับเจตคติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่องานในหน้าที่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อเพื่อนร่วมงาน และต่อประชาชนผู้รับบริการเพื่อนำไปปรับปรุงวิธีดำเนินการให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

5) ควรศึกษารูปแบบการปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน ในหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เหมาะสมกับสภาพชุมชน วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชนท้องถิ่น จะทำให้ได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือจากคนในชุมชนอย่างเต็มที่ เกิดผลคุ้มค่ากับงบประมาณ

6) ควรศึกษาในเชิงคุณภาพ และเจาะลึกการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบทุกกิจกรรม แล้วนำมาประเมินผลงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประเมินระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University
บรรณานุกรม